

Rozhovor pro volební noviny:

Jaroslav Špička – ředitel Chrámu Chmele a Piva, site manažer statku Žatec a krajina žateckého chmele zapsaného na seznamu světového dědictví od roku 2023.
(zastupitel města Žatec od roku 2014 – doposud / místostarosta města 2015 – 2022)

- Jaká byla vaše bezprostřední reakce po vyhlášení? Sledoval jste zasedání v Rijádu online? S kým prvním jste radost sdílel? Byl jste ve spojení s žateckou delegací v Rijádu? Proč jste nebyl její součástí?

První reakce je asi nepopsatelná, sledoval jsem s kolegy zasedání online, a když zazněli pochvalné komentáře od belgických zástupců zasedání a dřevěné kladívko předsedajícího odkleplo náš zápis, tak se nám všem rozzářily úsměvy. Byl jsem ve spojení se žateckou delegací a právě s ní jsem sdílel první dojmy. Součástí delegace jsem nebyl ze dvou důvodů, musel tu zůstat někdo pro koordinaci a media a to by měl být právě Site Manažer a druhým důvodem je můj problém s lítáním, obzvláště takto dlouhým. ☺ (smích, a je to venku, bojím se letadel)

- Popište cestu od nápadu, aby bylo Žatecko UNESCEM až po zápis. Kdo s nápadem vlastně přišel?

Prvotní úvahy se dají datovat do roku 2002, kdy občanské sdružení Chrám Chmele a Piva začalo vyvíjet aktivity za zachování chmelařského dědictví, které je spjaté se Žatcem. Vznikl projekt Chrám Chmele a Piva včetně Chmelařského muzea a sdružení se přetransformovalo na Chmelobranu. V roce 2005 si našich aktivit všimli odborníci z Národního památkového ústavu a díky jejich podpoře bylo navrženo Ministerstvu kultury, aby byl Žatec zařazen na Indikativní seznam, což je prvotní podmínka pro přípravu podrobnější dokumentace. Město Žatec a památky spojené se zpracováním chmele byly následně v roce 2007 zapsány na tzv. Indikativní seznam ČR. To je seznam, který obsahuje potenciální uchazeče na zápis na Seznam světového dědictví. V období 2014 –17 probíhalo zpracování nominační dokumentace s názvem „Žatec – město chmele“. V procesu hodnocení v letech 2017/2018 byla nominace Výborem pro světové dědictví uznána jako zajímavé téma prezentující chmelařské dědictví, které na Seznamu světového dědictví (UNESCO) zatím není zastoupeno. Nominace ale byla ČR vrácena k přepracování, aby se v dokumentaci odrazil celý příběh chmele, tedy nejen jeho zpracování, ale i pěstování v krajině obklopující Žatec. V roce 2019 proběhlo proto několik expertních porad, kdy se i se zahraničními experty jednalo o možné úpravy projektu. Výsledkem bylo vytipování vhodné části krajiny s chmelnicemi. Široká shoda vedla k návrhu tzv. krajinné komponenty, která vyvažuje v „příběhu chmele“ městské dědictví, kde se chmel zpracovával a kde probíhal obchod. Krajinná komponenta se nachází na Steknicku a je reprezentovaná krajinou s chmelnicemi, na kterých dlouhodobě hospodaří Chmelařský institut. V roce 2020 probíhalo v širokém kolektivu intenzivní zpracování nominační dokumentace včetně překladu do angličtiny, nově s názvem „Žatec a krajina žateckého chmele“. V lednu 2021 byla nominace podepsána ministrem kultury a odeslána do Paříže, Centru světového dědictví, které organizuje proces hodnocení. 1. 2. 2021 potvrdilo Centrum světového dědictví přijetí nominační dokumentace a tím byl pro ČR zahájen proces hodnocení.

- Kdy bude zápis nebo už je?

Zápis již je, právě rozhodnutím světového výboru, tím bouchnutím kladívka jsme zápis získali. Ty formální náležitosti přijdou záhy, kdy zástupce ministerstva kultury předá městu Žatec oficiální dokument.

- Co všechno bude zapsáno, jaké památky?

Jedním z výsledků konzultací s experty bylo rozhodnutí, že nominujeme tzv. kulturní krajinu, a to krajinu produkční, zaměřenou na pěstování a zpracování specifické plodiny, tedy chmele. Kulturní krajiny jsou v posledních letech obecně podporovaným tématem světového dědictví, neboť přinášejí ucelený obraz procesu pěstování a zpracování. Nominovaná kulturní krajina je tedy reprezentována dvěma vzájemně funkčně i historicky propojenými částmi; Žateckou chmelařskou krajinou s chmelnicemi a venkovským zázemím, kde probíhalo zpracování ihned po sklizni. A městem Žatec, který vždy bylo a je centrem celé chmelařské oblasti, a kde se sdružují objekty pro zpracování chmele, jeho konzervaci, balení, skladování, atd... Město bylo centrem obchodu a certifikace kvality místního chmele a dodnes je místem výzkumu této plodiny.

Zápisem památky na prestižní Seznam světového dědictví neznamena žádnou vyšší ochranu. Tu musí zajistit sám stát, který žádost o zápis podává. Žatec a krajina žateckého chmele je z hlediska pojetí tzv. sériovou krajinnou nominací, která je reprezentována dvěma samostatnými, ale geograficky velmi blízkými částmi, kterým pro sjednocení pojmů říkáme „komponenty“. Venkovskou komponentu - Žateckou chmelařskou krajinu zastupuje vesnická památková zóna Stekník včetně zámku Stekník a její velmi malebná okolní krajina plná chmelnic a vynikajících ukázek jednotlivých venkovských sušáren. Celé území této části nominace je prohlášenou Krajinnou památkovou zónou s názvem Žatecká chmelařská krajina. Městská komponenta se skládá z městské památkové rezervace Žatec, kde se množství měšťanských domů v centru města pyšní doklady sušení chmele na půdách, ať již střešními otvory, nebo specifickými krovky. Zpracovatelský „boom“ chmele pak zastupuje Pražské předměstí, chráněné jako městská památková zóna s chmelařskými sklady, sirnými komorami, komíny a vilami chmelařských podnikatelů.

- Co se tím mění pro zdejší občany? Jaká pozitiva a negativa byste zmínil?

Za sebe asi v první řadě zmíním právě to potvrzení jedinečné hodnoty našeho žateckého chmelařského dědictví, ukotvení hrdosti na naše město a jeho předky. Na to se často zapomíná.

Dle příkladů z jiných nedávno zapsaných památek světového dědictví u nás i v zahraničí, po zápise na Seznam světového dědictví se zvedá návštěvníký zájem. S tím souvisí i zájem o ubytování, restaurační, informační a průvodcovské služby a další doprovodné návštěvnícké aktivity. To vše by mělo být vnímáno jako příležitost, nikoli jako obtěžování. Z většího zájmu turistů mohou těžit nejen místní podnikatelé, je to i příležitost pro zkvalitňování prostředí pro všechny skupiny obyvatel. Aktuálním úkolem města je zajistit širší povědomí o chmelařském dědictví, a to prostřednictvím propagačních a edukačních aktivit. Byla také zpracována Strategie cestovního ruchu

pro celou oblast a navázána spolupráce s národní agenturou pro cestovní ruch CechTourism. Již v průběhu přípravy dokumentace se otevřela širší diskuze k možnostem využití opuštěných chmelařských skladů, nejen pro turismus, ale pro funkce, které chybí i místním. Toto aktuálně řeší projekt přípravy metodiky péče o sklady. Úskalím by mohlo být paradoxně i zklamání návštěvníků, pokud by se nesetkali s pozitivním přijímáním nebo nekvalitními službami, oprávněná očekávání by mohla pokazit pověst ještě, než bychom z případného úspěchu mohli těžit dlouhodobě.

- Co přesně jste měl na starost, na čem jste se konkrétně podílel a jaké jsou vaše zásluhy na tom, že byl Žatec a krajina žateckého chmele zapsána na Seznam kulturních památek UNESCO?

Když na konci roku 2013 proběhlo při konferenci památek podepsání memoranda o společné spolupráci a v roce 2014 rada města zřídili řídicí skupinu (Steering Group), tak jsem byl jako ředitel Chrámu Chmele a Piva osloven, zda bych se zapojil a tuto skupinu vedl. Tak se stalo, najednou uteklo 10 let a Steering group připravuje oslavy toho dlouhého úsilí. ☺

Zásluhy zápisu na seznam UNESCO patří široké skupině kolegů, odborníků i laiků, bez nich by to nešlo. V řídicí skupině, kterou vedu, pracuje a pracovalo mezi 12 – 14 kolegy. Odborníci z řad národního památkového ústavu, ministerstva kultury, našich odborníků chmelařů, také kolegů z radnice a to napříč odbory. Mimo řídicí skupinu pracovaly a nyní budou ještě více pracovat tři pracovní skupiny pod Steering Group a to skupina pro propagaci, edukaci a péči o chmelařské památky. Zde se zapojilo nemalé množství dalších kolegů, bez kterých by se nám velice špatně pracovalo.

- Co říkáte na reakce některých občanů typu, že Žatec stejně nemá turistům co nabídnout, že je tu mrtvo a že si takové ocenění nezaslouží? Sledujete to, diskutujete s těmito lidmi? Jak jim názory vyvracíte?

Ano, diskutuji, snažím se popsat a vyvrátit, ne vždy to však jde. Krásným příkladem bylo letošní zahájení turistické sezóny, kdy jsem se spojil s dalšími cíli cestovního ruchu a v sobotu 1. dubna byla zahájena sezóna tak, že všechny cíle cestovního ruchu otevřeni své expozice bez nároku na vstupné. Bylo jich na 15 cílů a zpětné reakce návštěvníků chválili a zároveň postesklí, že není možné vše navštívit za jeden den. To je jasná odpověď všem, kteří říkají, že je v Žatci mrtvo, že tu není co vidět. Ano, Žatec má co nabídnout a když budu chtít více, stačí se vydat do blízkého okolí, kde najdu krásné zámky, muzea a stezky.

- Někteří zdejší občané tvrdí, že teprve teď bychom měli na vzezření a chodu města zapracovat. Že zápisem vše teprve začíná. Já však vím, že už jen díky tomu, že byl Žatec na tentativní listu se v předchozích letech povedlo zrekonstruovat a vybudovat mnohé. Můžete jmenovat?

Plný souhlas, dostali jsme město Žatec a krajinu žateckého chmele na prestižní list, jsme světové dědictví a musíme s tím pracovat. Město nezahálí, pracuje a připravuje se již několik let. Infrastruktura města se musí stále budovat a připravovat, prvotně pro místní občany a stejně tak pro přicházející turisty. Právě díky indikativnímu seznamu mohlo město Žatec čerpat různé dotační prostředky, které za posledních

pár let umíme vyčíslit na cca 300 milionů korun. Jmenovitě jde například o rekonstrukci budovy městské knihovny, radnice, židovské synagogy, Mederova domu, pivovarského muzea atd...